

Sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

1 Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Kansaneläkelaitoksen tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Valmisteilla olevan lainsäädännön tavoitteena on ehkäistä sosiaaliturvan väärinkäytöksiä, vähentää sosiaaliturvaetuuksien virheellisiä maksuja ja edistää Kelan ja muiden viranomaisten välistä tiedonvaihtoa sekä Kelan tiedonsaantioikeuksia. Uudistuksella tavoitellaan myös julkistalouden säästöjä.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Yleistä

Poliisihallitus kannattaa valmisteilla olevaa lainsäädäntöä. Yhteiskunnan tulee ensisijaisesti estää väärinkäytöksiä, mutta tähän ei luonnollisestikaan aina pystytä. Näin ollen viranomaisilla tulee jälkikäteisesti tai eräissä tapauksissa reaaliaikaisesti olla käytössään tehokkaat väärinkäytösten selvitystyökalut. Väärinkäytösten selvittämisessä ehkä keskeisin työkalu on tieto. Tämä käsittää tiedonsaannin ja tiedon luovuttamisen (yhteisnimitykseltään tiedonvaihdon) sekä tiedon käytettävyyden ja hyödynnettävyyden.

Siltä osin, kun Poliisihallituksella on lausuttavaa, lausumme niiden lausuntopalvelu.fi -palvelun alaotsikoiden mukaan seuraavaa.

2.2 Pankki- ja tilitietoihin liittyvä lausuntopalaute

Etuuksiin liittyvät petokset ja väärennykset ilmenevät pankki- ja maksuliikennetietoja selvittämällä. Ehdotettavat lakimuutokset edesauttavat sitä, että väärinkäytökset voidaan havaita aikaisemmin. Tämä puolestaan edesauttaa olennaisesti väärinkäytösten selvittämistä. Tiedonsaantioikeus voi jopa ennalta estävästi parantaa väärinkäytösten syntymistä, ja varsinkin kun siitä viestitään tehokkaasti.

Välttämättömyys -kriteeri määrittää sen, miten tehokkaaksi tiedonvaihdon kynnys ja siten väärinkäytösten selvittäminen muodostuu. Väärinkäytös- ja rikostorjunnallisessakin mielessä Poliisihallitus katsoo, että tiedonvaihdon kynnys ei saa muodostua kovin korkeaksi. Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada *asian ratkaisemista varten välttämättömät tili-, saldo- ja varallisuustiedot rahalaitoksilta*. Yleisellä tasolla asia on ymmärrettävissä siten, että kun Kansaneläkelaitoksella on ratkaistavanaan asia, sillä on oikeus tietoihin, mikäli asiaa ei pysty ilman kyseisiä tietoja ratkaisemaan.

2.3 Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute

Vaikutusten arvioinnin yhteydessä ei ole arvioitu mahdollisia vaikutuksista poliisin toimintaan eli lähinnä poliisin esitutkintaan. Tiedonsaannin tehostuessa voidaan perustellusti olettaa, että sellaisia väärinkäytöksiä, joista Kansaneläkelaitos ilmoittaa poliisille, paljastuu nykyistä enemmän. Viime vuonna poliisille ilmoitettiin yhteensä noin 560 vastaavaa asiaa. Koska poliisille todennäköisesti ilmoitetaan uuden sääntelyn myötä aiempaa enemmän rikosepäilyjä, sääntelyllä on resurssivaikutuksia. Mikäli ilmoitusmäärä kaksinkertaistuu, on resurssivaikutus noin 3 henkilötyövuotta. Tällöin yksi rikostutkija käsittelee vuodessa hieman alle 200 rikosepäilyä suorittaen samalla soveltuvasta osasta täysimääräisen esitutkinnan. Resurssivaikutukset tulee huomioida esityksessä.

2.4 Muu lausuntopalaute

Mikäli väärinkäytösasia ilmoitetaan poliisille ja se etenee rikostutkintaan, on laadukkaalla tutkintapyyntöillä mahdollista saada esitutkinta toimitettua hyvinkin joutuisasti. Asialla on näin ollen yleisen, yhteisien varojen väärinkäytön selvittämistä koskevan objektiivisen vaikutuksen lisäksi myös subjektiivista, asianosaisen oikeusturvaakin koskevaa vaikutusta. Pääsääntöisesti tällaiset rikostutkintaan etenevät asiat ovat yksinkertaisia ja nopeasti hoidettavia, mikäli niitä koskeva tutkintapyyntö on laadukas sisältäen tarvittavan materiaalin, käsittäen erityisesti pankki- ja tilitietoja koskevat tiedot.

Kansaneläkelaitoksen tutkintapyyntöjen avulla voidaan selvittää myös elinkeinotoiminnassa tapahtuvaa talousrikollisuutta. Tämäkin rikollisuus on kasvavaa, kovenevaa ja kansainvälistyvää. Myös talousrikollisuuden tutkinnan yhteydessä voi paljastua etuuskien väärinkäyttöön liittyviä rikoksia. Tällöin viranomaisen toiminnan keskiössä on analyysikyvykyys sekä oikeus tietojen tehokkaaseen luovuttamiseen puolin ja toisin.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on selvittää, onko olemassa perusteltu syy epäillä etuuden väärinkäytöstä. Mikäli tällainen syy on olemassa, tulisi seuraavaksi päättää, onko tapauksesta tehtävä tutkintapyyntö poliisille. Vuosittain Kansaneläkelaitos tekee tutkintapyyntöjä poliisille noin joka toisessa esiin tullessa etuuksia koskevassa väärinkäyttötilanteessa.

Poliisihallitus kannattaa mahdollisimman pitkälle vietyä väärinkäytösten ennalta estämistä. Paljastuneiden väärinkäytösten osalta Poliisihallitus kannattaa vähäisten väärinkäytösten selvittämistä ja ratkaisemista hallinnollisessa menettelyssä ja hallinnollisin seuraamuksin rikosoikeuden viimesijaisuusperiaatteen mukaisesti. Myöskään asioiden

siirtäminen hallinnollisesta menettelystä rikosmenettelyyn vain toisen viranomaisen hallinnollisen taakan keventämiseksi ei saa muodostua ainoaksi tai ratkaisevaksi siirtope-
rusteeksi, mikä ei ole resurssien järkevää käyttöä. Sen sijaan ratkaiseva siirtope-
ruste tulisi olla väärinkäytön suunnitelmallisuus, eli jos väärinkäytössä käytetään suunnitelma-
lisuutta esimerkiksi bulvaanien avulla. Kansaneläkelaitoksessa tulee tällaisissa tilan-
teissa olla riittävää analyysikyvykkyyttä, jotta tällaiset väärinkäytökset pystytään yhdistä-
mään jo asiaa siirrettäessä eli tutkintapyyntöä tehdessä. Mikäli väärinkäyttöepäilyä kos-
kevassa asiassa päädytään asian saattamiseen rikosprosessiin, tulee poliisin ja Kansan-
eläkelaitoksen välistä siirtoprosessia kehittää entisestään.

Kansaneläkelaitoksen tulisi lisäksi pystyä antamaan poliisille tietoa havaitsemistaan
epäilyistä ennen asian saattamista rikosprosessiin. Tällöin poliisilla on mahdollisuus
edellytysten täytyessä käyttää suuriin ja suunnitelmallisiin väärinkäyttökokonaisuuksiin
omia ennalta estävän toiminnan toimivaltuuksiaan. Poliisin osalta tämä koskee tiedon-
vaihtoa myös muiden viranomaisten, euromääräisesti mitattuna suurimpana yksittäisenä
esimerkkinä Verohallinnon, kanssa. Tiedonvaihto tämänkaltaisissa asioissa tulisi ylei-
sesti ottaen olla matalampaa ja varhaisempaa.

Janne Paavola, Poliisijohtaja

Visa Weckström, Poliisilakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 27.01.2026 klo
14:18. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sosiaali- ja terveysministeriö (lausuntopalvelu.fi)

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta

27.01.2026

Asiakirja: ID-2658380

Asia: POL-2025-182823

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi